

Outi Alanko-Kahiluoto vihr

Kirjallinen kysymys äidinkielen ylioppilaskokeen kehittämisestä

Eduskunnan puhemiehelle

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä julkaisi huhtikuussa 2017 raportin *Gaudeamus igitur* — ylioppilastutkinnon kehittäminen, jossa se ehdottaa muutoksia ylioppilastutkintoon. Merkittävin muutosehdotus koskee suomalaisen lukion keskeistä oppiainetta, äidinkieltä ja kirjallisuutta. Työryhmä esittää, että vuonna 2021 äidinkielen ylioppilaskoe muuttuisi nykyisen kaksipäiväisen ja 12-tuntisen kokeen sijaan yksipäiväiseksi ja nelituntiseksi.

Kansallisin ja kansainvälinen selvityksin on osoitettu, että suomalaisten nuorten luku- ja kirjoitustaito on eriytyvässä ja koululaiset lukevat aiempaa vähemmän pitkiä tekstejä, kuten kaunokirjallisuutta, mikä vaikuttaa väistämättä heidän kirjoitus-, luku- ja tulkintataitoihinsa. Siinä missä vielä 2000-luvun alussa kansainväliset vieraat hakivat suomalaisesta koululaitoksesta oppia maamme oivallisten PISA-tulosten ansiosta, 2010-luvun PISA-tulokset kertovat koruttomasti suomalaisten nuorten lukutaidon heikentymisestä.

Kaksipäiväinen äidinkielen ylioppilaskoe on paitsi kypsyyskoe myös päättökoe. Kypsyyskokeena se antaa tietoa opiskelijan jatko-opintokelpoisuudesta. Päättökokeena se pohjautuu Lukion opetussuunnitelman perusteisiin (2015), joiden mukaan äidinkieli on "lukio-opetuksen keskeinen taito-, tieto-, kulttuuri- ja taideaine". Laaja-alaisen oppiaineen tavoitteena on "kehittää ajatteleminen taitoja ja vahvistaa sekä arjessa että opiskelussa tarvittavia oppimaan oppimisen taitoja ja vuorovaikutusosaamista". Sisältönsä monitieteinen oppiaine ammentaa "kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteistä sekä kulttuurin tutkimuksesta". Opetussuunnitelmissa korostetaan sitä, että oppiaineessa tähdätään kriittisen lukutaidon, laajojen tekstien kirjoittamisen ja tiedonhankinnan taitojen hallintaan, joita "jatko-opinnot, työelämä ja yhteiskunnassa toimiminen edellyttävät".

Kun äidinkielen koe järjestetään ensimmäisen kerran digitaalisena syksyllä 2018, se koostuu Ylioppilastutkintolautakunnan tiedotteen (26.5.2016) mukaan kahdesta kuuden tunnin kokeesta: lukutaidon kokeessa arvioidaan erilaisia lukutaidon osa-alueita — analyttistä, kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa — kun taas kirjoitustaidon kokeessa arvioidaan taitoa tuottaa pohtiva teksti laajojen aineistojen pohjalta. Opiskelijat osoittavat taitonsa esimerkiksi argumentoinnin ja tiedon luotettavuuden arvioimisessa sekä kaunokirjallisuuden ja mediatekstien tulkitsemisessä. Molemmissa kokeissa arvioidaan kokelaan kykyä ilmaista näkemyksiään asiatyylillä ja rakentaa pitkä yhteinen vastausteksti.

Uusien mediankäyttötutkimusten mukaan nykykuorten tekstimaailma koostuu lyhyistä, sirpalemaisista ja puhekielisistä teksteistä. Kaksipäiväinen äidinkielen ylioppilaskoe on päättökokeena ohjannut lukio-opetusta niin, että lyhyiden mediatekstien analysoimisen ja tuottamisen lisäksi sii-

Kirjallinen kysymys KK 207/2017 vp

nä on keskitytty paitsi syntaktista hahmottamista vaativien pitkien tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tulkintaan myös niiden kirjoittamiseen. Pitkiin teksteihin nykynuoret eivät ilman kouluopetusta enää juuri tartu. Kun OKM:n työryhmä ehdottaa yo-kokeen radikaalia supistamista neljään tuntiin, on vaarana, että koe alkaa ohjata opetusta lyhyisiin teksteihin, mikä tulee heikentämään entisestään opiskelijoiden kykyä hahmottaa laajoja tekstikokonaisuuksia.

Kaksipäiväinen äidinkielen ylioppilaskoe on mitannut tehokkaasti paitsi luku- ja kirjoitustaitoja myös ajattelun kypsyyttä sekä luovuutta. Näiden geneeeristen taitojen arvo ei muutu, vaikka maailma ympärillä muuttuu digitalisaation myötä. Laajana päättökokeena äidinkielen ylioppilaskoe on myös ohjannut ja yhdenmukaistanut opetusta sekä varmistanut monisuorittamisen aikakauden keskelläkin sen, että suomalaisella nuorisolla on paitsi taito kirjoittaa äidinkielellään yhtenäisiä tekstejä myös kyky analysoida laajoja tekstikokonaisuuksia. Korkea-asteen koulutuksessa ei näin ole toistaiseksi suuremmin tarvinnut paikkailla opiskelijoiden puutteellista äidinkielen kirjoitus- ja lukutaitoa.

OKM:n työryhmän ehdottamassa nelituntisessa äidinkielen kokeessa ei pystytä mittaamaan laajaan aineistoon pohjautuvan tekstin kirjoittamisen taitoja. Koe jouduttaisiin korvaamaan lyhyitä vastauksia vaativilla tehtävillä ja pahimmillaan monivalintakysymyksillä, mikä veisi koko tutkinolta arvon. Edelleen kaikkien ylioppilastutkintoon kuuluvien kokeiden supistaminen nelituntiseksi minikokeiksi saa epäilemään koko tutkinnon tarpeellisuutta ja mittaamiskykyä, vaikka kokeen painoarvoa korkeakouluvalinnoissa onkin haluttu lisätä. Vaikka digitaalisuus tuo mukanaan useita työtä nopeuttavia mahdollisuuksia, se ei nopeuta päättelevää lukemista eikä laadukaana asiatekstin kirjoittamista tai kriittistä ajattelua. Kaksipäiväinen äidinkielen koe mahdollistaisi myös sen, etteivät vain nopeasti ilmiöitä prosessoivat opiskelijat menestyisi. Näin kaksipäiväisessä kokeessa on kyse myös opiskelijoiden tasa-arvon toteutumisen mahdollistamisesta.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko hallitus viedä eteenpäin Gaudeamus igitur -raportin esittämää ehdotusta nelituntisesta äidinkielen ja kirjallisuuden ylioppilaskokeesta ja näin pahentaa suomalaisnuorten lukemisen ja kirjoittamisen taitojen rapautumista siitä huolimatta, että toisen asteen opiskelijoiden oikeudet saada riittävä luku- ja kirjoitustaito vaarantuvat ja

millä tavalla hallitus antaa opiskelijoille mahdollisuuden osoittaa osaamisensa äidinkielen opetussuunnitelman mukaisissa laaja-alaisissa tekstin tuottamisen ja analysoimisen taidoissa, jos äidinkielen ylioppilaskoe supistetaan nelituntiseksi minikokeeksi?

Helsingissä 17.5.2017

Outi Alanko-Kahiluoto vihr